

E S B J E R G
KUNSTMUSEUM

EXPO no. 13

Anita Jørgensen

SKULPTUR
25.01.2003-23.03.2003

INDHOLD

Forord v/Inge Merete Kjeldgaard

Skulpturens energi
– **modsatningernes harmoni** v/Christiane M. Finsen

Multiple med samvejledning v/Anita Jørgensen

Værkfortegnelse v/Christiane M. Finsen

Biografi v/Christiane M. Finsen

Fotodokumentation

Redaktion: Inge Merete Kjeldgaard

Layout: Korsager Grafisk Design A/S

© Esbjerg Kunstmuseum, forfatterne og kunstneren

ISSN 1600-8499

FORORD

Under barokkens virtuose billedhuggeres mejsler kan den hårde marmor forvandles til blød hud, florlette draperier eller luftige skyformationer; og nærmest naturstridigt lader deres kyndige hænder den gyldne bronze materialisere de ellers immaterielle solstråler for øjnene af os. I disse 1600-tals kunstneres sanseberusende teatraliske tableauer forføres vi stadig af den fundamentale spænding der kan opstå mellem det vi sanser, og det vi ved, mellem vores umiddelbare oplevelser og vores erfaringer. En spænding der har rod i disse skulpturelle barokinstallationers indre modsætning mellem det der er fremstillet, og selve det materiale det er fremstillet af, mellem illusion og virkelighed, billede og stof.

Derfor kan barokkunstneren Berninis teatraliske iscenesættelse af det dramatiske, åndeløse klimaks i den hellige Theresas ekstase stadig drage og forføre os. I det øjeblik (bronze)solstrålerne bryder gennem (marmor)skyerne og en engel gennemborer Theresas (marmor)hjerter, er vi – ligesom datidens publikum – på én gang trukket ind i sceneriet og samtidig bevidste om hvordan dette legende lette og dog alvorstunge optiske bedrag balancerer på den hårfine grænse mellem illusion og virkelighed. Netop denne bevidsthed gør at den ellers flygtige forførelse kan blive til ægte fascination.

Når vi i dag står på tærsklen til kunstmuseets højloftede udstillingssal, er det også her en engel vi møder. En af billedkunstneren Anita Jørgensens engle vel at mærke, hendes *Angel Figure*. Svævende let og med sit eget himmelske lys, æterisk og alligevel håndgribelig, abstrakt og dog konkret i sin stoflighed er det som om den, ligesom en skulptur af Bernini, bryder sin ramme og træder ud af en portal – ud i vores rum. Som barokkens virtuose skulptører skaber Anita Jørgensen sine værker på materialemæssige forvandlinger fra det stof vi så udmærket kender, til det 'billede' vi møder. Hendes fuldstændig særegne skulpturer står stærkt som et nutidens svar på barokkens polariserende og nærmest naturstridige materialebetvingelser. For Anita Jørgensen mestrer at fastholde det stofløse og immaterielle i stoffet, eller måske snarere råstoffet. For hun betvinger det ikke i en voldsom, forvandlende bearbejdningsproces. Hun undersøger derimod materialets yderste grænser og lader poler mødes i sine skulpturelle konstruktioner.

Hele udstillingen er skabt så rummet virker som én stor installation, ladet med de samme spændinger der kendetegner Anita Jørgensens ovennævnte *Angel Figure*, og med den dualiteternes energi som de andre skulpturer i udstillingen også hver især rummer. Således fascineres vi ikke blot; vi involveres i hele Anita Jørgensens skulpturelle felt der rejser spørgsmål om vores billeder af verden, om det stof verden er gjort af, og om vores forhold til de egentlige grundvilkår. I sine afsøgninger af materialets og skulpturens muligheder gør Anita Jørgensen således ikke alene rummet tilgængeligt for os påny. Hun konfronterer os med vores egen tilstedeværelse i rum og tid på en velgørende og forfriskende ny måde. Det skriver Christiane Finsen indgående om i sin analytiske tekst *Skulpturens energi – modsætningernes harmoni* i dette nummer af museets tidskriftserie Expo.

Det er med stor glæde og stolthed vi præsenterer denne omfattende og nyfortolkende udstilling af Anita Jørgensens værk. Den er arrangeret af Esbjerg Kunstmuseum og blevet til i et meget nært og yderst inspirerende samarbejde med kunstneren selv.

Inge Merete Kjeldgaard
Direktør

SKULPTURENS ENERGI

– MODSÆTNINGERNES HARMONI

Der står de. Det er som om de har ventet éns ankomst. Faktisk har man fornemmelsen af, at de er begyndt at bevæge sig ud af udstillingsrummet for at gå én i møde. Nogle af dem venter i forgangen, mens andre er nået helt ud til museets indgangsparti. Det er Anita Jørgensens skulpturer, der tager imod og dragende lokker beskueren til at træde nærmere. Som ligeværdige kroppe er de til stede og lader rummet med en særlig energi, der udspringer af deres umiddelbart smukke, men samtidig modsætningsfyldte indre kompositioner. Man hilser måske genkendende, men fornemmer samtidig at de skjuler noget – de gemmer på hemmeligheder og længsler, disse skulpturer.

Som englen (*Angel Figure I*, 2002), der lysende venter inden for døren til den store udstillingssal. Den veldefinerede, kantede jernstruktur giver skulpturen en jordbunden tyngde, men med vinger af glas, æteriske elastomer og flygtigt neonlys står den alligevel der som et væsen af en anden verden. Englen som mytologisk figur er halvt gud, halvt menneske, der som budbringer fungerer som guddommeligt redskab. Denne fundamentale dobbelthed er karakteristisk for Anita Jørgensens skulpturer, der midt i genkendeligheden bringer bud om noget fremmed og svært håndgribeligt.

Som englen er værket *Samling* (1999) både forførende og fremmed. Burets stramme og velordnede jernform står i modsætning til de hvide gummifigurers næsten tilfældigt henslængte placering. Buret begrænser og indespærre disse figurer, men holder samtidig sammen på dem, så de ikke spredes i totalt kaos. Buret er på den ene side en afgrænset beholder, men har på den anden så let og gennemsigtig en konstruktion, at forbindelsen mellem ude og inde aldrig helt forsvinder. Ved nærmere eftersyn er de hvide gummifigurer også spændt sammen af jernstænger, som skaber sammenhæng og fremadskridende orden; modsætninger blandes, så åbenhed afløser lukkethed, og orden kaos.

Det er nærliggende at lokalisere skulpturernes dobbelthed i de overraskende modsætningspar, som opstår, når jern, bly, gummi, glas og lys

kombineres og spændingsfeltet mellem det solide og flygtige, det tunge og lette aktiveres. Men Anita Jørgensens materialefornemmelse rækker videre end evnen til at lade forskellige materialer fremhæve hinandens kvaliteter – det flygtige bliver ikke blot mere flygtigt i mødet med det solide. Anita Jørgensen blotlægger nemlig samtidig materialernes *indre* modsætninger. Hun viser os, at fx glas ikke alene er gennemsigtigt og skrøbeligt, men også besidder en uforgængelig hårdhed og evne til at sløre. Faktisk er vi som beskuere ofte i tvivl om hvilket materiale, vi står overfor. Først når vi kommer helt tæt på ser vi, at skulpturen eksempelvis ikke er skabt af hårdt jern, men blødt, føjeligt gummi. Men selv efter en sådan umiddelbar erkendelse røres vi stadig af de skulpturelle legemers uforklarlige energi, der udspringer af langt mere end summen af materialernes indre forskelligheder.

Også titlerne viser os, at der er noget mere, noget andet på færde. På den ene side møder vi *Vægobjekt, Glas II* (1999) og *Room Figure II-IV* (1995), der bærer vidnesbyrd om kunstnerens analytiske udforskning af skulpturen som objekt, af dens strukturelle måde at forholde sig til rummet på. På den anden side minder værkerne *Tidevand* (1999) og *Tid* (1999) os om de uforanderlige fænomener, som udgør livets grundvilkår. Tiden er evig og uhåndgribelig. Det er indiskutabelt. Men Anita Jørgensen viser os gennem sit værk, hvor forskelligt vi som mennesker forholder os til dens fremadskriden. Når hun i den underste del af værket *Tid* lader en række jernringe følge hinanden efter ens og nøje afmålte intervaller, er der ingen markeret begyndelse eller afslutning og intet klimaks. Rækken af ringe skaber en struktur, som helt automatisk gentager sig selv i det uendelige, og således indeholder den ornamentets logik. Ornamentet er nemlig i sin natur uendeligt, men vil i repræsentationen altid være et fragment, og derfor refererer det både til sig selv og til uendeligheden. Ved at fremstille tiden som et ornament, der i identiske og på hinanden følgende strukturer monotont gentages, præsenterer Anita Jørgensen os for en bestemt tidsforståelse. Tiden består her af punktvisse begivenheder, der som perler på en snor i én lige linie danner vores historie. Over den skematiske og næsten skæbnebestemte opfattelse af tid finder vi værkets øverste del. Her danner bly og papir en changerende overflade, der i sin flygtighed kontrasterer jernstangen og ringene. Cirkler, der mimer jernringenes struktur, vokser næsten tilfældigt ud af overfladen – her svæver begivenhederne så at sige i tiden, griber ind i og ændrer hinandens udvikling i et tidsbegreb uden fastlagt logik. Modsætningerne fremhæves af

materialernes forskellighed, men det er *menneskets væren i tiden*, Anita Jørgensen åbner vores øjne for, og derfor stikker værkets modsætningsfyldte tilsynekomst langt dybere end til kunstnerens materialevalg.

Anita Jørgensens værker rækker så at sige ud mod beskueren og tvinger os til at stoppe op og involvere os i deres historier og hemmeligheder. Også værkernes størrelse gør, at vi ikke kan begribe dem i et blik. Vi må bevæge os i forhold til dem og udforske deres budskaber og dermed træde ind i deres rum. Og netop rum arbejder Anita Jørgensen helt bevidst med. Hun skaber rum i sine værker, men arbejder samtidig med rum og mellemrum som skulpturelt materiale. Det betyder, at værkernes rum blandes med rummet omkring dem, og således griber de ikke alene ind i vores, men også ind i arkitekturens rum. Og tankerne går netop i retning af arkitektur, når man står over for materialerne og skalaen i Anita Jørgensens skulpturer.

Indtil slutningen af det 19. århundrede fungerede skulpturen som en del af arkitekturen. Den var skabt til et helt bestemt sted og understøttede dette steds betydning – den fungerede som stedsmarkør. Soklen var en vigtig del af skulpturens forbindelse til stedet, fordi den kunne formidle det intime forhold mellem stedet og skulpturen ved at hæve skulpturen op over det reelle rum og indsætte den som symbolsk tegn på stedets betydning. Den franske billedhugger Auguste Rodin var den første til at løsrive skulpturen fra stedets logik. Han lod sin skulptur af Balzac (1897) træde ned af soklen og bevæge sig væk fra det repræsentationelle rum, for uden soklen mistede skulpturen sin henvisende, symbolske betydning og blev til et ligeværdigt i legeme i vores rum. *Balzac* blev derfor principielt set stedløs – han kunne flyttes, indgå i nye sammenhænge og skabe nye betydninger i de forskellige rum han bevægede sig ind i.

Det er energien fra dette nomadiske skulpturbegreb, vi møder, når vi står over for Anita Jørgensens værker. De besidder evnen til at indtage rummet og bringe nye betydninger med sig ind i det. Deres budskaber fortælles ikke i symbolske tunger, men konfronterer os åbenlyst. De er ikke en integreret del af det sted, vi møder dem, men tilføjer det tværtimod så meget nyt, at vi ikke kan komme uden om deres tilstedeværelse.

Den amerikanske kunstteoretiker Rosalind Krauss forholder sig i *The Originality of the Avant-Garde and Other Modernist Myths* til skulpturens

status, efter, den har mistet sin stedsforbundethed. Hun skriver, at den autonome skulptur i løbet af første halvdel af det 20. århundrede i stigende grad blev opfattet, som det, den ikke var. Den var ikke arkitektur og heller ikke landskab; den var blevet en kombination af det, den var blevet udelukket fra – en kombination af eksklusioner. Krauss formulerer på den baggrund et udvidet skulpturelt felt, der kan rumme disse eksklusioner som positive størrelser. Det udvidede felt er spændt ud mellem landskab, ikke-landskab, arkitektur og ikke-arkitektur. I forhold til Anita Jørgensens værker er det kombinationen af arkitektur og ikke-arkitektur, der er interessant – og dermed kan vi også føje endnu et modsætningspar til den række af modsætninger, der hos Anita Jørgensen forenes i harmoni. Forholdet mellem arkitektur og ikke-arkitektur åbner nemlig en kategori, der kan sammentænke hendes skulpturers individuelle og u håndgribelige måde at være til stede i rummet på med deres arkitektoniske kvaliteter. For i feltet mellem arkitektur og ikke-arkitektur griber værket ind i det faktiske arkitektoniske rum. Det udforsker så at sige de abstrakte forhold mellem rummets åben- og lukkethed i kunstnerisk form. Når Anita Jørgensen i sine skalamæssigt store værker arbejder med rum og mellemrum som skulpturelt materiale opstår der spændinger mellem det åbne og lukkede, mellem rum og krop, som vi kender fra arkitekturen, og samtidig må vi bevæge os i forhold til værkerne, som vi bevæger os rundt om eller ind i arkitekturen. Men værkerne har ingen arkitektonisk funktion og definerer ikke rummet i arkitektonisk forstand. Deres rumlige definitioner opløses istedet i det øjeblik, de udtales, så de igen og igen kan indgå i og folde rummet omkring sig på nye måder.

Det på én gang veldefinerede og gådefulde univers, Anita Jørgensens værker åbenbarer for os, kræver, at vi investerer lidt af os selv, og hvad enten man vælger dén mulige tilgang, jeg her har præsenteret, eller en helt anden, så er processen velgørende, for i mødet med Anita Jørgensens værker får man både udvidet sin erfaringshorisont og muligheden for at mærke modsætningernes harmoni.

*Christiane Mosegaard Finsen
Museumsinspektør, mag.art.*

BIOGRAFI

Født i København, 1942, uddannet på Skolen for Brugskunst, 1977 og Rietveld Akademiet, 1980, medstifter af kunstnerværkstedet Leifsgade 22, 1981, medlem af Akedemirådet, 1990-1998

UDVALGTE SEPARATUDSTILLINGER

Tranegården, 1983, Randers Kunstmuseum, Galleri A-Gruppen, Galleri Nordpilen, 1985, Brandts Pakhusgalleri, Galleri Ringsted, 1987, Galleri Keller, Paris, Forum, Hamburg, Maison de la Culture d'Amiens, 1988, Galleri Keller, Paris, 1991, Galleri Art Focus, 1992, Nordjyllands Kunstmuseum, 1993, Galerie Asbæk, 1995, Galleri F15, Moss, Norge, 1995 og 1996, *Sense and Sensibility*, Kunstforeningen Gl. Strand, Galleri Hummelure, 1999, Esbjerg Kunstmuseum, 2003

UDVALGTE GRUPPEUDSTILLINGER

Charlottenborgs Forårsudstilling, 1982, Kunstforeningen Gl. Strand, 1984, Nordjyllands Kunstmuseum, Herning Kunstmuseum, 1985, Randers Kunstmuseum, Brandts Klædefabrik, Collegio de Arquitectos de Malaga, Spanien, Pintura Kunstmuseum, Lund, Sverige, 1986, *Danemark 88*, Fondation Cartier, Jouy-en-Josas, Frankrig, *Jeune Sculpture*, Paris, Nordic Artcentre, Sveaborg, Finland, Lapeen Ranta, South Carelian Museum of Art, Finland, FIAC, Paris, 1988, Le Gabut, La Rochelle, Frankrig, 1989, *Oltreluce*, Claudio Bottello Arte, Torino, Italien, Gammel Holtegaard, Galleri Ek'Ymose, Bordeaux, Frankrig, 1990, *Ultra Lux*, Museo d'Arte Moderna, Bolzano, Italien, Nordisk Biennale: *Borealis 5*, Porin Kunstmuseum, Finland, *Questions de Sens*, Centre d'Art Ivry, Paris og Centre d'Art Contemporain de Corbeil-Essonnes, Frankrig, *Light*, Kunstforeningen Gl. Strand, 1991, *Five Contemporary Danish Artists*, Wroclaw, Polen og Bratislava, Slovakiet 1992, *Skulptur og Eventyrhaven*, Brandts Klædefabrik, ARCO, Madrid, Spanien, 1993, Danish Contemporary Art Gallery, New York, FIAC, Paris, Köln Art Fair, 1994, FIAC, Paris, ARCO, Madrid, Spanien, 1995, *The Beauty and the Beast*, Brandts Klædefabrik, *Sculpture of Modernism – Tradition and Innovation*, Holstebro Kunstmuseum, *Memento Metropolis*, Turbinehallen, København, Veksølund Skulpturcenter, 1996, *The Louisiana Exhibition – New from Denmark and Scania*, *Memento Metropolis*, Hessenhuis, Antwerpen, Belgien, LfToR, Brandts Klædefabrik og Køge Skitsesamling, *Kunst für das Reichstags Gebäude*, Berlin, 1997, *Art and Paliament*, Bundestag, Berlin, 1999, *Sculpture Exhibition*, Kennedy Center, Washington, 2001

UDVALGTE UDSEMYKNINGER

Mur med tårne, Europaplads, Ålborg, 1993, *Vandvæg*, TDCs hovedkvarter, København, *Søjle med glasstak*, Statsbiblioteket, Lyngby, 1994, *Kunst på Sporet*, DSB, Tåstrup Apotek, 1996, *Passagefigur*, Nokia, København, 1999, *Figurer til en plads*, Roskilde Universitets Center, Trekroner, 2001, *And With Light In Between*, Accenture, Københavns Nordhavn, *Passagefigur med vand*, Lyngby Kulturhus, 2001, *Samurai* og *Sense and Sensibility*, Nykredits domicil, København, Københavns Universitet, Amager, 2002

UDVALGTE PRISER OG LEGATER

Statens Kunstfonds arbejdslegat, 1985-87, Statens Kunstfonds 3-årige arbejdslegat, 1989, Årets Kunstner, Morgenavisen Jyllands-Posten, 1990, Københavns Amts Kulturpris for Baltoppen, Ballerup, Tagea Brandts Rejselegat, 1991, Statens Kunstfonds rejselegat, 1992 og 1996-1997, Kunstnerfonden af 1978, 1998, Anna Marie Carl Nielsen og Carl Nielsens Hæderspris, Anne Marie Telmanyi, født Carl Nielsens Fonds Rejselegat, Ruth og Finn Torjussens Legat, 2000, Eckersberg Medaljen, 2001

REPRÆSENTERET PÅ

Statens Museum for Kunst, Nordjyllands Kunstmuseum, Atheneum, Helsinki, Finland, Randers Kunstmuseum, Vestsjællands Kunstmuseum, Den Kongelige Kobberstiksamling, Kastrupgårdsamlingen, Ny Carlsbergfondet, Statens Kunstfond

Foruden udstillingskataloger henvises til Trine Ross' store monografi om Anita Jørgensen, der udkom i 2002 på Forlaget Aschehoug.

Tak til Billedkunstrådet og Statens værksteder for kunst og håndværk, Gl. Dok.

VÆRKFORTEGNELSE

1 SAMMENSAT FORLØB II
2003
Elastomer, gummi, bly, bemalet lærred
200 x 325 x 15 cm
Tilhører kunstneren	8 TID
1999
196 x 210 x 25
Jern, træ, bly og papir
Tilhører kunstneren
2 SAMMENSAT FIGUR III
2003
Bronze, jern, bly, træ, glas
147 x 137 x 84 cm + 51 x 182 x 51 cm
Tilhører kunstneren	9 SARKOFAG
1999
Jern
89 x 125 x 68 cm
Tilhører kunstneren
3 FRAGMENT P.T.
2002
Jern, neon
210 x 255 x 70 cm
Tilhører kunstneren	10 TIDEVAND
1999
Jern
120 x 170 x 100 cm
Tilhører kunstneren
4 FIGUR I RØDT
2002
Glas, jern
175 x 175 x 175 cm
Tilhører kunstneren	11 SAMLING
1999
Jern, glas og elastomer
147 x 145 x 115 cm
Tilhører kunstneren
5 ANGEL FIGURE I
2002
Jern, glas, elastomer, neon, marmor
192 x 192 x 270 cm
Tilhører kunstneren	12 UDEN TITEL NO. 4
1999
Træ, folie og jern
200 x 135 cm
Tilhører kunstneren
6 PASSAGEFIGUR III
2000
Aluminium, gummidug
43 x 130 x 33 cm
Tilhører kunstneren	13 BRITTLE ROOMS II
1997
Glas
155 x 140 x 21 cm
Deponeret på Vestsjællands Kunstmuseum
7 ARKIV FOR SKRØBELIGHED
1999
Glas og jern
240 x 340 x 69 cm
Deponeret på Sønderjyllands Kunstmuseum	14 FIGUR XI, BALKONER
1996
Jern
(3x) 37 x 30 x 21 cm
Tilhører kunstneren
-

15 ROOM FIGURE ON WALL

1995

Jern og glas

(3x) 160 x 39 x 44 cm

Tilhører kunstneren

16 3 DOUBLE GLASSBOXES

1995

Glas, jern og papir

(3x) 53 x 15 x 15

Tilhører kunstneren

17 LAMELLA BOXES

1991

Jern, gummi

(3 x) 195 x 65 x 25 cm

Deponeret på Vestsjællands Kunstmuseum, Sorø

18 GITTERFORM MED GUMMI I II III

1991

Jern og gummi

(3 x) 165 x 120 x 25 cm

Tilhører kunstneren

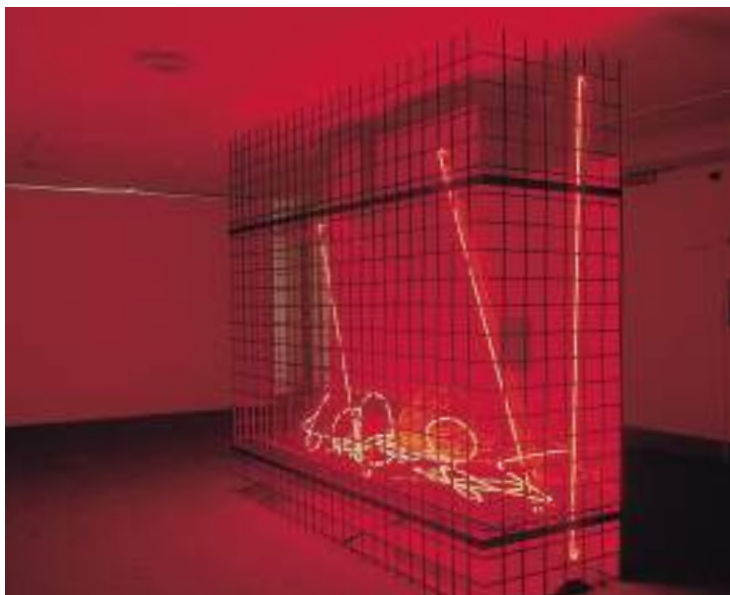
19 FIGUR MED GLASKVADRATER

1988

Bly, glas og træ

100 x 100 x 100

Tilhører kunstneren

Kat. no. 3

Kat. no. 15, 4, 5

Kat. no. 5, 12

Kat. no. 5, 18

Kat. no. 6, 1

Del af kat. no. 2
